

Úvod.

Školní družiny jsou zařízením, které má v naší republice dlouholetou tradici a plní významnou úlohu na prvním stupni základních škol. Jsou součástí školského (výchovně-vzdělávacího) systému a zabezpečují žákům náplň volného času v době před a mezi školním vyučováním, odpoledne před odchodem domů či do jiných zájmových aktivit.

Děti mladšího školního věku se seznamují s možnou škálou zájmových aktivit, s jejich obsahem a formami. Prohlubují si školní znalosti, zájmovými činnostmi rozvíjí se jejich osobnost a zdokonaluje se jejich sociální kompetence (dovednosti). Školní družiny mají své poslání také v rovině sociální.

Specifičnost práce ve školní družině umožňuje citlivě a aktuálně reagovat na stavy, nálady i sociální potřeby dětí ve svém oddělení.

Školní družiny svou činností přispívají k formování příští generace, jejíž příslušníci mají být přímí a otevření, slušní a odpovědní, vzdělaní a vzděláníchtiví, sebevědomí a rozhodní.

Je proto nutné posílit obsahovou stránku a rozšířit spektrum činností, které družina může dětem nabídnout.

Školní družina – cíle, poslání, funkce.

Výchova je společenský proces, a tedy i výchovu ve školní družině je třeba chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako *hlídání dětí – tj. pouhou sociální službu*. Družina není pokračováním školního vyučování, pedagogická práce v ní má specifika a je výrazně odlišná od běžné vzdělávací praxe.

Širší nabídka možností, jež se před dnešními dětmi a mládeží otevírají, znamená zároveň vyšší nároky a méně jistot (a s tím často spojenou větší úzkost a stres). Svoboda obsahuje i riziko špatné volby, která mladému člověku může uškodit. *Proto konkretizujeme dnes cíle výchovného působení o důraz na utváření zdravé osobnosti, odolné vůči negativním vlivům, která bude znát svou cenu, najde své místo ve zdravé sociální skupině.*

I pro školní družinu platí obecní cíl – výchova všestranně harmonicky rozvinutého člověka, a to pomocí složek výchovy, zpravidla označované jako: **rozumová, mravní, tělesná, estetická, pracovní.**

Výchovné působení musí reagovat na nebezpečí, jakými jsou drogová závislost, gamblerství, nesnášenlivost a agresivita apod..

Je potřeba se zaměřovat na tyto základní oblasti:

- **Výchova ke zdravému životnímu stylu, výchova k odpovědnosti za svou osobu, za své zdraví** (výchova ke správným stravovacím návykům, zdravá skladba potravin, dodržování pitného režimu, dodržování odpovídajícího režimu dne, dodržování tělesné kultury, osobní hygieny, posilování tělesné zdatnosti, otužování, rozvíjení citové stránky osobnosti, posilování citových vazeb, obohacování osobnosti estetickými zážitky, pěstování pracovních návyků a dovedností).
- **Posilování komunikačních dovedností tvořících základ sociálních dovedností** (kultivace slovního i mimoslovního projevu, rozvíjení slovní zásoby a schopnosti j přiměřeně používat, ale také schopnosti naslouchat, komunikace a uplatnění osobnosti ve skupině, komunikace v různých sociálních prostředích).

- **Zvyšování sociálních kompetencí – rozvíjení sociální orientace** (pěstování potřebných a žádoucích vědomostí, dovedností a postojů v sociálních vztazích, vedoucích k odpovědnosti za své chování, k vlastní odpovědné životní cestě v síti společenských vztahů, posilování odpovědné participace ve vytváření programu své sociální skupiny, vytváření schopnosti svobodně a odpovědně řešit konkrétní životní situace na základě sebe regulace, usilování o důvěryhodnost, pravdomlupnost a morální kvality, posilování schopnosti objektivně hodnotit své jednání a přijímat důsledky svého chování).
- **Výchova k odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování** (ovládání negativních citových reakcí, vypořádat se se stresem, překonávat náročné životní situace, nepodléhat jim, neboť i hrou se můžeme cvičit v překonávání krajních situací, vyrovnávání se s nedostatky a neúspěchy, posilování autoregulačních systémů).
- **Schopnost najít své místo ve skupině a ve společnosti** (poznání sebe samého pomůže objektivně zhodnotit šance uplatnění ve skupině, kladné hodnocení zvyšuje sebevědomí, posilované pozitivní myšlení je příznivé pro začlenění do skupiny, hledání a vytváření vlastní bezpečné sociální skupiny, její důvěryhodnost, stabilita, objektivní hodnocení činnosti každého člena).
- **Formování životních postojů** (vytváření společensky žádoucích hodnotových orientací, schopnost i ochota pomoci, vytvoření vlastního sebevědomí a posilování schopností nepodléhat cizím negativním vlivům).

Cíl výchovy – *připravit jedince pro život ve stávající společnosti a prostřednictvím aktivit výchovy mimo vyučování ho vybavit žádoucími vědomostmi, dovednostmi, ale také postoji, což je činnost dlouhodobá, obtížná, mravenčí.*

Funkce.

Svou funkci ŠD naplňuje činnostmi pojmenovanými jako odpočinkové, rekreační, zájmové a příprava na vyučování.

1. **Odpočinkové činnosti** do denního režimu se zařazují nejčastěji po obědě, popř. do činností před vyučováním ráno pro žáky, kteří brzy vstávají, a dále podle potřeby kdykoli během dne.
2. **Rekreační činnosti** by měli být realizovány převážně venku ve skupinách – organizované nebo jako spontánní činnost. Hry a spontánní činnosti mohou být rušnější, což nelze vždy považovat za nekázeň, ale za možnou relaxaci po soustředění ve vyučování.

Způsob odpočinku a rekreace je jedním z faktorů, které spolupůsobí při utváření způsobu života, hodnotové orientace a v dospělosti ovlivňuje i výkonnost jedince. Naučit děti správně odpočívat a rekreatovat se je jedním z nejvýznamnějších úkolů výchovy z hlediska jednotlivých žáků i z hlediska celospolečenského.

Odpočinkové a rekreační činnosti jsou proto také významnou součástí obsahu výchovně

vzdělávací činnosti ve školní družině. Pomáhají odstraňovat únavu žáků z vyučování, kompenzovat jednostranné zatížení žáků školní činností.

Únava je fyziologický jev, kterým se organismus brání přetížení. Školní vyučování vyvolává svými nároky u žáků únavu psychickou i fyzickou. *Nejvýrazněji se projevuje u žáků v první třídě*, kteří se postupně vyrovnávají se zvýšenými nároky kladenými na ně v souvislosti s přechodem z mateřské školy nebo rodiny do školy.

Fyzická únava je tu vyvolávaná omezenou možností pohybu, jednotvárným sezením a do značné míry také obtížemi při nácvičku psaní, které předpokládá pro žáky náročnou koordinaci jemného svalstva ruky a předloktí. Při nedostatečné kompenzaci může snadno docházet k poškození nehotového, vyvíjecího se dětského organismu, např. k ochablosti svalstva, vadnému držení těla, vadám páteře, zplošťování hrudníku, a tím k povrchnějšímu dýchání a k horšímu zásobování těla kyslíkem. To vede ke snižování odolnosti žáků proti chorobám.

K psychické únavě žáků přispívá vyučování zvýšenými nároky, které klade na činnost smyslových orgánů a na průběh myšlenkových operací.

Zdravé dítě reaguje na přetěžování přirozeně – *neposedností, odmítání poslušnosti a vzdorováním*.

Jediným způsobem odstranění únavy žáků je vydatný *odpočinek a rekreace*. Činnosti odpočinkové a rekreační nelze zaměňovat, protože oba druhy mají odlišný charakter a účel. Je důležité si to uvědomovat, neboť nejen v běžném jazyce, ale i v odborné literatuře se pojmy odpočinek a rekreace často zaměňují nebo používají synonyma.

S žáky, kteří si náležitě odpočinou, se vychovatelce lépe pracuje a k realizaci výchovných záměrů dochází s vynaložením optimálního úsilí vychovatelky i žáků samých.

Pravidelné zařazování odpočinkových činností v dostatečné míře ve školní družině je nutné z hlediska zdravotního, psychologického i pedagogického.

3. **Zájmové činnosti** rozvíjejí osobnost dítěte. Mohou být zařazeny jako činnost skupinová nebo individuální, jako organizovaná nebo spontánní aktivita. Při zájmových činnostech je dominantní vlastní aktivita dětí, která jim přináší radost a uspokojení. Nenaplněnost volného času žáci často kompenzují náhražkovými činnostmi virtuální reality, gamblerstvím nebo agresivitou či destrukcí okolí.
4. **Příprava na vyučování** zahrnuje okruh činností související s plněním školních povinností, není však legislativně stanovena jako povinná činnost ŠD. Může mít některou z následujících forem:
 - Vypracování domácích úkolů se souhlasem rodičů (po odpočinkových činnostech – nikoli před 15. hodinou). Při vypracování písemných domácích úkolů vychovatelka dětem úkoly neopravuje, pouze vyzve k vyhledání chyby, opravení a zdůvodnění.
 - Zábavné procvičování učiva formou didaktických her, ověřování a upevňování školních poznatků v praxi při vycházkách, exkurzích a dalších činnostech.
 - Získávání dalších doplňujících poznatků při praktických činnostech (např. vycházky, poslechové činnosti, práce s knihou, časopisy a počítači).

Na aktivitách spojených s přípravou na vyučování, a to zejména při vypracovávání domácích úkolů, mohou spolupracovat i vyučující. Týká se zejména dětí z méně podnětných prostředí nebo dětí, které kvůli vývojovým poruchám učení potřebují zvýšenou péči.

Kroužky

Den	Čas	Jméno	Kroužek	Poznámky
Pondělí	15:00 – 16:00	Šťastná Helena	Florbal	II. – IV. třída
Úterý	-	-	-	-
Středa	14:30 – 15:45	Hájková Marie	Aerobik	I. – IV. třída
Čtvrtek	15:00 – 16:00	Chotěnovská Petra	Atletika	I. – IV. třída
Pátek	-	-	-	-

- Aerobik – rozvíjení vytrvalosti, obratnosti, přirozené pohyblivosti, předcházení funkčním nedostatkům pohybového aparátu, vytváření předpokladu ke správnému držení těla a osvojování estetického pohybového projevu. Rozvoj rytmického cítění, koordinace svalového napětí a uvolnění.
- Florbal + atletika - rozvíjení vytrvalosti, obratnosti, výbušnost, přirozené pohyblivosti, předcházení funkčním nedostatkům pohybového aparátu, vytváření předpokladu ke správnému držení těla. Posilování svalů, které nejsou primární (břišní svalstvo, triceps, mezilopatkové svaly, hluboké svaly kořenových kloubů a hamstringy). Správné využívání každého svalu, aby tělo fungovalo jako celek.
- Ruční práce – rozvíjet motoriku, dovednost, přesnost, upevňovat vztah k práci. Záměrem kroužků je vyprovokovat u dětí touhu po poznání a vyzkoušení něco nového, užitečného, po snaze něco sám dokázat. Podílí se na rozvoji tvořivosti dítěte a na rozvoji některých charakterových vlastností, jako je trpělivost, pečlivost, přesnost, estetické cítění... Získávají nové zkušenosti, praktické dovednosti, seznamují se s novými pracovními postupy. Kroužky vštěpují dětem pracovní návyky – např. správné držení nástroje při práci, účelné uspořádání pracovního místa, šetření s materiálem, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci a úklidu po ukončení činností, včetně mytí rukou po každé práci.
- Chrastavský výletník 2019 (Naučné stezky Libereckého kraje – „Učebny pod širým nebem“) - K aktivnímu poznávání přírody i poučení slouží naučné stezky. Liberecký kraj vyniká různorodostí přírody a tomu odpovídá i různorodost naučných stezek. Stezky poskytují zajímavé informace ze zoologie, geologie, botaniky, nevyhýbají se ani informacím o historii a kulturních hodnotách. Jsou prostě velmi různorodé a i v tom je jejich krása. Zřizují se také zážitkové stezky pro děti (např. Prožitková stezka Hravé putování ještědským lesem, Naučná a interaktivní stezka ve Sloupu v Čechách..), na které jsme se letos zaměřili.

Plán činnosti školní družiny 2019/2020

Září

Odpočinková činnost

- volné rozhovory s dětmi o nových zážitcích, poslech čtených pohádek, společenské hry dle výběru dětí, volné hry a kreslení, četba na pokračování

Rekreační činnost

- vycházky do okolí, chování na přechodu, vycházky s námětovými hrami ve volné přírodě, hudebně pohybové hry, které děti znají

Zájmová činnost

- **pracovní** (stavění z konstrukt. Stavebnic prostorové stavby – silnice, domy, město, stříhání z předkreslených tvarů)

- **estetická** (malování a kreslení zážitků z prázdnin, z vycházek po okolí, ilustrace k četbě pohádek)

- **sportovní** (závodivé hry, hry s míčem – házení, chytání, se švihadly – přeskoky), vycházky po okolí školy

- **dopravní** (jak správně přecházet, poznávání zákazových dopravních značek, pravidla silničního provozu pro chodce, výroba dopravních značek z papíru): **září - listopad**

Příprava na vyučování

- udržovat pořádek ve školní tašce a na svém místě, didaktické hra – velikost, tvar, labyrinty – hledání správné silnice

Akce

- Chrastavský výletník – NS Chrastava – spolupráce s informačním centrem Chrastava

ŘÍJEN

Odpočinková činnost

- poslech pohádek a příběhu s podzimní tematikou, rozhovory s dětmi – individuálně, práce s dětskými časopisy, hry dle vlastního výběru dětí

Rekreační činnost

- vycházky do volné přírody, pohybové hry s pravidly (venku)

Zájmová činnost

- **pracovní a estetická** – výrobky z přírodnin (koláže, malované kameny, prostorové stavby, kreslení a malování podzimu, stavění z konstrukt. stavebnic)

- **přírodovědná** (při pobytu venku pozorování zvířat a odlétajících ptáků, sběr přírodnin, pozorování stromů)

- **sportovní** – závodivé hry na hřišti, hry s míči – házení, chytání, turistické vycházky do přírody

Příprava na vyučování

- Omalovánky, dokreslování počtu, hry s písmenky, hádanky, kreslení, čtení z dětských časopisů

Kroužky:

Atletika – běh, překážkový běh

Aerobik – nácvik základních kroků (step touch, mambo cha-cha-cha, side to side), rytmická průprava

Ruční práce – křížkový steh (záložka)

Florbal – pravidla hry, kolektivní hra

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Sloup v Čechách

LISTOPAD

Odpočinková činnost

- Rozhovory s dětmi, četba na pokračování, stolní společenské hry, hry dle vlastního výběru a přání dětí

Rekreační činnost

- Denní vycházky s pohybem (hrou) ve volné přírodě, závodivé hry s pravidly, dramatizace pohádek s maňásky, pouštění draka

Zájmová činnost

- **Pracovní** (sestavování výrobků z přírodnin, výroba a malování draka, lepení, stříhání), výroba bramborových tiskátek
- **Přírodovědná** (pozorování změn v přírodě, rozdíly mezi stromy jehličnatými a listnatými, výstava nejkrásnějších listů)
- **Estetická** (hry s barvami – zapouštění, obtiskování vylisovaných listů, práce s fixírkou – foukací fixy, sítko)
- **Sportovní** – zdolávání překážkové dráhy na hřišti, hry s míči s pravidly, cvičení s hudbou, turistické vycházky

Příprava na vyučování

- Opakování a procvičování poznatků formou hádanek a didaktických her, udržování pořádku ve svých věcech, úklid pomůcek při odchodu

Kroužky:

Atletika – skok do dálky

Aerobik – nácvik základní kroků

Ruční práce – křížkový steh

Florbal – práce s míčkem, pravidla

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Sedmihorky

PROSINEC

Odpočinková činnost

- Poslech četby na pokračování, rozhovory s dětmi o jejich zážitcích a přáních, práce s dětskými časopisy, hry se stavebnicemi a hračkami podle vlastního výběru.

Rekreační činnost

- Vycházky do přírody podle počasí a sněhu – klouzání, bruslení, stavění staveb ze sněhu, hra a cvičení ve třídě a tělocvičně.

Zájmová činnost

- **Pracovní** – příprava vánoční výzdoby, symbolických dárků, vánočních přání a ozdob
- Přírodovědná – přírodovědné vycházky, čtení stop ve sněhu, pozorování počasí – změny (sníh, déšť, vítr)
- **Estetická** – malování kreslení zimní přírody, „Moje přání“, výroba netradičních ozdob a novoročních přání, stavba různých staveb ze sněhu
- **Sportovní** – vyprávění a rozhovory o zimních sportech, hry ve sněhu, závodivé hry s pravidly (hrát čestně)
- **Dopravní** – pravidla správného přecházení vozovky, příkazové dopravní značky, barvy semaforu (prosinec – únor)

Příprava na vyučování

- Opakování a procvičování poznatků při různých didaktických hrách

Kroužky:

Atletika – hod míčkem

Aerobik – nácvik základních kroků, opakování

Ruční práce – práce s korálky

Florbal – pravidla kolektivní hry, technika...

Akce:

- Mikulášský program + vánoční dílny
- Výstava betlémů – infocentrum Chrastava
- Chrastavský výletník - NS Hravé putování Ještědským lesem

LEDEN

Odpočinková činnost

- Rozhovory s dětmi o zážitcích z vánočních prázdnin, poslech četby na přání, zimní hádanky, stolní a jiné společenské hry

Rekreační činnost

- **Pracovní** – výroby krmítka a ptáků z různých materiálů (krabičky, dřevo, papír, peří), sestavování prostorových staveb z různých konstruktivních stavebnic
- **Přírodovědná** – vycházky do přírody spojené s péčí o volně žijící zvířata (sypání do krmítka),
- **Estetická** – poslech pohádek se zimní tematikou, ilustrace k pohádce, seznamování s novými technikami při vytváření obrázků, dramatizace pohádkového příběhu s maňásky
- **Sportovní** – rozhovor o významu sportu pro nás pro všechny, sportovní soutěže s různým náčiním (obruče, tyče, míči) hudebně pohybové hry

Příprava na vyučování

- Četba dětí, péče, o učebnice, sešity a jiné pomůcky

Kroužky

Aerobik – opakování

Atletika – přeskok pře kozu

Ruční práce – práce s papírem

Florbal – technika hry

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Lesní Harcov

ÚNOR

Odpočinková činnost

- Práce s dětskými časopisy, individuální rozhovory s dětmi, poslech pohádky, pohádky klasické z videa

Rekreační činnost

- Pohybové hry se zpěvem, za příznivého počasí vycházky do přírody, exkurze – domácí zvířata, cvičení s hudbou, hry na hřišti se sněhem

Zájmová činnost

- **Pracovní** – lepení, stříhání, výroba domácích zvířat, sestavování prostorových staveb z krabic různých velikostí, úklid hraček ve třídě ŠD
- **Přírodovědná** – vyprávění o domácích zvířatech, péče o ně a jejich mláďata, jaké zvířátko mám doma, hádanky
- **Estetická** – malování, modelování, dramatizace pohádky
- **Sportovní** – závodivé hry v tělocvičně, překonávání přírodních překážek při vycházce (skok, seskok, přelézání), pohybové hry s pravidly

Příprava na vyučování

- péče o vlastní osobu, úpravu oděvu, pořádek v osobních věcech, pečlivost

Kroužky

Aerobik – nácvik kroků, rytmická příprava, stretching

Atletika – míčové hry

Ruční práce – inkoust

Florbal – technika hry

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Sokol (Petrovice)

BŘEZEN

Odpočinková činnost

- Hádanky a hlavolamy, stolní a společenské hry, četba a vyprávění příběhu s dětským hrdinou a o jaru

Rekreační činnost

- Vycházky do jarní přírody, hry se švihadly (přeskoky různými způsoby), TV chvilky,

Zájmová činnost

- **Přírodovědná** – pozorování změn v přírodě, přispívat svou prací k její ochraně, vycházka do lesa a do parku – pozorování
- **Estetická** – velikonoční výzdoba, textilní koláže s jarní tematikou, kreslení tuží a dřívkem, naše rodina, výlet
- **Sportovní** – závodivé hry s míčem na hřišti (v tělocvičně), závody v různých disciplínách (běh, skok, hod), delší turistické vycházky do přírody
- **Dopravní** (přecházení vozovky a křižovatky, dopravní soutěže): březen – květen

Příprava na vyučování

- Didaktické hry k procvičování k probírané a probrané látce

Kroužky

Aerobik – nácvik sestavy

Atletika - štafeta

Ruční práce – koláž

Florbal – kolektivní hra, posilování svalů, které nejsou primární

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Terasy Ještědu

DUBEN

Odpočinková činnost

- Hry dětí podle vlastního výběru, oslech pohádek na přání, vybarvování tematických omalovánek

Rekreační činnost

- **Pracovní** – rozhovory o práci na zahradě, přesazování květin ve třídě, pomáhání při třídění stavebnic a jejich úklid podle druhu
- **Přírodovědná** – pozorování prvních jarních květin (název, barva), pozorování stromů a keřů (pupeny, květy), druhy stromů
- **Sportovní** – rytmická gymnastika v tělocvičně, turistická vycházka, závodivé soutěže a hry

Příprava na vyučování

- Soutěže a hádanky, hlavolam, obrázkové čtení, četba dětí

Kroužky:

Aerobik – nácvik sestavy

Atletika – běh a skok do dálky

Ruční práce – křížkový steh

Florbal – technika hry, kolektivní hra

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Ještědské Vápence

KVĚTEN

Odpočinková činnost

- Individuální rozhovory s dětmi, četba dětí, poslech pohádek a příběhu z knih, které si děti přinesou, stolní a společenské hry

Rekreační činnost

- **Pracovní** – výroba loutkového divadla z vystřihovánek, skládky z papíru, práce s textilem, výroba města z krabic
- **Přírodovědná** – jaké nám hrozí nebezpečí v přírodě, naše chování v přírodě, její ochrana, rozhovory při vycházkách do přírody, poznávání světových stran, význam léčivých rostlin
- Obkreslování kůry (uhel, hlinka), kreslení tuží a perem námětů z přírody, kolorování potravinářskými barvami, dramatizace
- **Sportovní** – sportovní hry na hřišti, vybíjená, kopaná, překonávání překážkové dráhy, vycházky
- **Dopravní** – přecházení vozovky a křižovatky, dopravní soutěže

Příprava na vyučování

- Doplnovačky, hádanky a četba z dětských časopisů

Kroužky:

Aerobik – nácvik sestavy

Atletika – malá olympiáda

Ruční práce – práce s papírem

Florbal – kolektivní hra

Akce:

- Chrastavský výletník - NS Stezka hastrmanů Brniště

ČERVEN

Odpočinková činnost

- Četba na přání, stolní společenské hry, vybarvování omalovánek, hry dle výběru dětí

Rekreační činnost

- Hry ve volné přírodě, opakování hudebně pohybových her, při vycházce pozorovat změny v okolí školy

Zájmová činnost

- **Pracovní** – stavění z konstruktivních stavebnic, stříhání, lepení, skládání z papíru (zvířátka, květiny)
- **Přírodovědná a estetická** – lisování lučních květin, výroba herbáře, výroba obrázku ze suchých květin, kreslení a malování na téma „louka“
- **Sportovní** – závody v různých disciplínách, předávání medailí, dlouhé turistické vycházky z různými hrami a úkoly

Příprava na vyučování

- „Co všechno umím“ – kviz, procvičení znalostí dětí, hádanky

Sebe obslužná činnost (platí pro všechna období)

- Návyky osobní hygieny, základy stolování, zdravení, poděkování, oslovení, udržovat estetický vzhled školní družiny

Akce:

- Chrastavský výletník – NS Lesní putování s K.R. + Medvědí hra v zámeckém parku Sychrov
- Netradičně tradiční desetiboj (sportovní odpoledne dětí a rodičů)

ČERVENEC – SRPEN

- Turistické výlety do okolí (Ještěd, Výhledy, Hrubá Skála...)